

Bugün Kadın Yazar Olmak

Müge İplikçi, Hatice Meryem, Şebnem İşigüzel

Moderatör: Senem Timuroğlu

Geçtiğimiz 8 Mart'ta, Dünya Kadınlar Günü kapsamında "Osmanlı'dan Günümüze Kadınların Edebiyatı" konulu bir konferans düzenlendi. Özyeğin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi ve ÖZÜ Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Ağı tarafından Çekmeköy Kampüsü'nde düzenlenen konferansta, Osmanlı edebiyatından günümüze kadar gelişen süreçte kadınların yazarlık deneyimleri ve yarattıkları edebiyat metinleri tartışıldı. Akademisyenlerin yanısıra yazarların da konuk olduğu konferansın ilk iki oturumunda, Fatmagül Berktaş, Yaprak Zihnioglu, Hazal Halavut, Murat Cankara, Mehmet Fatih Uslu, Duygu Köksal, Didem Havlioğlu ve Feryal Saygılıgil, Osmanlı dönemi

kadın edebiyatı, edebiyat kanonu karşısında kadın olarak yazmak ve Türkiye'de kadın hareketinin tarihsel kökleri gibi konular üzerine araştırmalarını sundular. Moderatörlüğünü Senem Timuroğlu'nun üstlendiği üçüncü kısımda ise "Yuvarlak Masa: Bugün Kadın Yazar Olmak" başlığıyla günümüz edebiyatından üç kadın yazarın katıldığı bir oturum gerçekleştirildi. Oturumda, Müge İplikçi, Hatice Meryem ve Şebnem İşigüzel, yazma ve okuma tecrübeleri ışığında kadın yazar olarak kendilerini nasıl tanımladıklarından ve bağ kurdukları kadın yazarlardan söz ettiler. Aşağıda, üç yazarın konuşmasını ve oturum sonundaki soru-cevap kısmını yayımlıyoruz.

Senem Timuroğlu: Müge İplikçi, İstanbul'da doğdu. Kadıköy Anadolu Lisesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları ve Araştırma Bölümü ile The Ohio State University'den iki ayrı yüksek lisans derecesi aldı. 1998'de *Perende*, *Columbus'un Kadınları* (2000), *Arkası Yarın* (2001), *Transit Yolcular* (2002), *Kısa Ömürlü Açelyalar ve Tezcanlı Hayalet Avcıları* (2013) adlı altı öykü kitabı var. Romanları, *Kül ve Yel* (2004), *Cemre* (2006), *Kafdağı ve Civan*, bunların yanısıra *Yıkık Kentli Kadınlar ve Cımbızın Çektikleri* (Ümran Kartal ile birlikte) adlı inceleme kitapları da bulunan Müge İplikçi 1996 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü ve 1997 Haldun Taner Öykü Ödülü üçüncülüğünü kazandı. Yazdığı ilk gençlik romanı olan *Yalancı Şahit Çocuk* ve Gençlik Yayınları Jüri Özel Ödülü'ne layık

görüldü. Bir diğer gençlik romanı olan *Saklambaç* ise 2013 yılında yayımlandı. Aynı yıl, Gezi Parkı direnişine katılan 20 gençle gerçekleştirdiği bir röportaj kitabı da basıldı: *Biz Orada Muthuyduk. Uçan Salı ve Acayip Bir Deniz Yolculuğu* adlı iki çocuk kitabı da bulunan yazarın öykü ve romanları birçok dile çevrildi. Türkiye Pen Kadın Yazarlar Komitesi başkanlığını bir dönem sürdüren yazar hâlen Vatan gazetesinde köşe yazarı. Şebnem İşigüzel, 1973 yılında doğdu. İstanbul Üniversitesi'nde antropoloji okudu. İlk kitabı *Hanene Ay Doğacak* 1993 yılında yayımlandı, aynı yıl Yunus Nadi Öykü Ödülü'ne değer bulundu. Sonra sırasıyla *Öykümü Kim Anlatacak* (1994), *Eski Dostum Kertenkele* (1996), ağırlıklı olarak Radikal İki'de yayımlanan yazılarını topladığı *Neşeli Kadınlar Arasında* (2001), *Sarmasık* (2010), *Çöplük, Resmi Geçit* (2008), *Kirpiklerimin Gölgesi* (2010) ve 2013'te son romanı *Venüs* yayımlandı. Çocuklar için *Annem, Kargalar ve Ben* (2011)'i yazdı. Romanları pek çok dile çevrildi. Hayatını yazarak sürdüren Şebnem İşigüzel Tamar ile Ararat'ın annesidir. Hatice Meryem, İstanbul'da doğdu. Annesi terzi, babası bankacı. Maliye eğitimi aldı. 3 yıl bankacılık yaptıktan sonra Londra'ya gitti ve orada ayak işlerinde çalıştı. İstanbul'da Öküz ve Hayvan dergilerinin kurucu kadrosunda yer aldı. Yaşar Nabi Nayır Öykü Yarışması'nda "dikkate değer" bulundu. *Siftah* (2000), *Sinek Kadar Kocam Olsun Başımda Bulunsun* (2002), *İnsan Kısım Kısım Yer Damar Damar* (2008), *Aklımdaki Yılan* (2010) ve *Beyefendi* (2013) isimli kitapları ya-

yımlandı. *Sinek Kadar Kocam Olsun Başımda Bulunsun* adlı romanı Ankara Devlet Tiyatrosu tarafından 400 kez sahnelendi ve hâlâ devam ediyor. Bazı yabancı dillere çevrildi. Senaryo da yazan yazar, Ot, Varlık, Amargi ve Birikim dergilerinde de zaman zaman yazmaktadır. Evet, hoşgeldiniz tekrar. İlk soruyla başlamak istiyorum. Üç oturumda da 16. yüzyıldan günümüze kadar kadın yazarların deneyimlerinden konuştuk. Peki, çağdaş Türk edebiyatına geldiğimizde, içinde bulunduğumuz bu günde, kadın yazarlık deneyimlerinizden bize bahsetmek ister misiniz? Sorunlar, avantajlar neler? Biraz bunları açabilir misiniz? İlk sözü Müge İplikçi'ye vermek istiyorum.

Müge İplikçi: Teşekkürler. Hepiniz hoş geldiniz. Bugün burada bulunmaktan hakikaten çok onur duydum. Özellikle, sabahki oturumun bir bölümüne katılabildim ve bilmiyorum sizlerde de aynı şey var mıdır, o mirasa ait olmak, onların sesinin bir parçası olabilmek, bugün o sesin bir mirasçısı olarak bu toplumda yaşıyor olabilmek, yeri geldiğinde hakikaten insanı hüzünlendiren bir onur. Neden hüzünlendiren, çünkü o geçtikleri çetrefil yola baktığınız zaman, ne kadar debelendiklerini gördüğünüzde bunun hiç de kolay bir şey olmadığını bir kez daha anlıyorsunuz ve bugün onlara göre – onlara göre diyeceğim- çok daha şanslı bir konumda olmaktan dolayı da mutluyum. “Onlara göre” demek istedim çünkü aslında ülkemizdeki kadın yazarlık kavramının hâlâ bir sorun olduğuna inananlardanım. Neden? Biz bunu bugün bu toplantıda konuşuyor olduğumuza göre hâlâ

Müge İplikçi

aşılamayan sorunlar var, hâlâ ayağımıza dolanan bir sarmalık söz konusu ve bu gidişle de bu iş devam edecek. Kişisel tecrübelerim belki burada devreye girebilir. Senem söyledi, Vatan gazetesinde yazıyorum ve genellikle çok

yumuşak bir üslupla kadın sorunlarına değindiğim yazılar oluyor yazdıklarım. Buna rağmen, hayatımda hiç karşılaşmadığım hakaretlerle karşılaştığımı ifade etmeliyim. Tabii bunların çoğu, çoğu değil hepsi, erkek okurlara ait ve bana sürekli bu yazıları yazarak ne türde bir kâr sağladığım soruluyor. Oysaki orada aslında söz etmeye çalıştığım hakikaten çocuk gelinler, hakikaten kadın cinayetleri, bunların artık aşılması gerektiği. Kadınların erkeklerle eşit olduğu bir toplumda, eşitliği de tartışabiliriz, yaşıyoruz çok daha mutlu olabileceğimiz duygusundan kaynaklı olarak yazılmış yazılar onlar. İlk etapta bir hakaret silsilesiyle “Sen de kim oluyorsun da bunları yazıyorsun” şeklinde başlayan mektuplar alıyorum. 2014’te, geçmişimde benim “Kadın Çalışmaları” var, Fatmagül Berktay benim hocamdı ve kendisiyle felsefe ve kadın üzerine çalıştık, okuduk zamanında ve daha birçok değerli insanla. Feminizmi teori olarak az çok bilen biriyim. 90’lı yıllarda geçmişe yönelik referanslara baktığımızda, Türkiye’deki kadın hareketinin çok önemli bir yere geldiğini

savunuyorduk. Çok önemli adımlar atılmıştı gerçekten ve geleceğe farklı bir ışık olarak bakıyorduk o dönemde. Derslerde hep bunu işliyorduk. Evet, kadın sorunu sorunsal olarak vardı. Ancak yaşadığımız tecrübeler şunu gösterdi ki, en azından bugün yaşadığımız her şey, yeniden ve yeniden tartışılmak zorunda... Bugün 8 Mart ve hâlâ kadın cinayetleri, hâlâ yaşanan inanılmaz dramlar ve trajediler, kadınların kendilerini ifade etme konusunda yaşadığı zorluklar var. Ve biz bunları hâlâ konuşuyoruz. Bundan hakikaten üzüntü duyuyorum. Bir kadın yazar olarak üzüntü duyuyorum, bir kadın olarak üzüntü duyuyorum, bir insan, bir yazar olarak da üzüntü duyuyorum. Ama diyeceksiniz ki, sen üzüntüyü kendine dert edinen biri misin? Evet, bu bizim sırtımızda bir yük, ne diyeyim artık, bu yük bizimle ortaklaşmış ya da bizimle aynı şekilde hissedilebilecek bir kimlik haline gelmiş durumda. Ama buna rağmen, belki de tek dayanağım olan kalemle kurduğum ilişkiye inatla devam etmemin benim açımdan en önemli direniş biçimi olduğuna inanıyorum. Neden yazdığım sorusu, inadına bir şeylerin değişebileceğine, inadına bu ülke insanının mutlu olmaya haiz bir topluluk olduğuna inandığımdan. Mutluluk dediğimiz şeyin çok uzaklarda olmadığını bu Gezi çocuklarıyla, Gezi gençleriyle yaptığım çalışmada da dile getirmek istedim. Mutluluk hakikaten ulaşabileceğimiz, hakikaten dokunabileceğimiz bir şey ve bu niye bizden sürekli çalınmıyor, neden kadınlardan çalınmıyor, neden erkeklerden, neden gençlerden çalınmıyor? Ben bir anlamda gençlere de vurgu

yapmak istiyorum çünkü zincirin en zayıf halkalarından biri de gençler bu toplumda. Sürekli olarak neden hâlâ ötekileştiriliyor gençler, kadınlar gibi? Ve biz hâlâ 2014'te bir 8 Mart günü bunları konuşuyoruz. Benim kafamı kurcalayan bu duruma dair yazmaya devam edeceğim. Şimdilik susayım.

Senem Timuroğlu: Hatice Meryem'e sözü verelim.

Hatice Meryem: Merhabalar, burada olmak benim için tuhaf, güzel. Şu anlamda tuhaf; Müge'nin de söylediği gibi öncelikle beni çağırdığınız için teşekkür ediyorum. Buraya gelmeden önce küçük bir kulisimiz vardı aramızda, bir dahaki 8 Mart'ta böyle bir şeye gitmek istemiyorum ben mesela. Neden istemiyorum çünkü bu konuşmalar böyle ardı arkasına yapılırken, bir yandan kadın meselesinin son on yıldaki durumu, son bir yılda kadın cinayetlerinin artarak devam etmesi düşündürücü. Acaba dedim, daha cesur olsaydım da buraya bir performansla mı gelseydim? Mesela salla pati bir şey giyseydim, gözümü de mor yapsaydım filan. Yani başka bir şeyle daha desteklemek istedim. Tabii bu konuşma için de hazırlandım akşamdan ama keşke daha ciğergâh bir şey yapabilseydim. Öyle bir meziyetim, öyle bir cesaretim olsaydı diye düşündüm. Bir tarafta okuyorsunuz, yazıyorsunuz, bir tarafta da bambaşka şeyler oluyor. Her gün küçük yaştaki kızlar hamile kalıyor. Çatır çatır öldürülüyorlar. Kulakları kesiliyor, burunları kesiliyor. Bu nasıl bir dünya, delirecek oluyorsunuz. Bir taraftan da okuyorsunuz. Kişisel sorumuza dönersek, kişisel olarak bundan 8-10 yıl önce herhangi

bir şeye hizmet etmeyecek şekilde kadın yazarları okumaya başladım. Daha evvelinde özel bir tercihim yoktu. Tamamen salla pati, daldan dala konan hercai gönüllülüğü baz alarak yaptığım okumalardı bunlar. Mesela Kate Chopin

okudum. Amerika'da *Uyanış* diye bir roman yazmış kadın. İki çocuklu yüksek tabakadan bir kadının birden kocasını bırakıp kendisine daha özgür bir hayat kurduğunu anlatan, tema olarak bunu kendisine dert edinmiş bir kadın yazar Kate Chopin. Onun o yıllarda Amerika'da afroz edildiğini ve dışlandığını öğrendim. Sonra Edith Wharton. Güzel bir okumaydı, beni açtı. Tabii, Colette ve Katherine Mansfield'in adını da söylemek zorundayım, bunların ikisi benim için fener oldular karanlıkta. Sonra yine aynı dönemde Türk kadın yazarlara da baktım. O zamana kadar okumamış değildim takdir edersiniz ki ama bu gözle yeniden baktım ve dedim ki "neyi/neden" yazdıklarını anlamaya çalışarak okuma yapmak, ileriki yaşlarda çok daha doğru. O yüzden bunları böyle okuyayım. Sonra şöyle bir şey düşündüm; sırtımı yaslayabileceğim birileri var mı? Evet, var. Koca koca dev yazarlar var. Hepsinin yoluna kurban olacağımız erkek yazarlar da var. Ama benim benliğime dair, benim kafamı kurcalayan, belki de bir domates çorbası yaparken bile kafama

takılan sorunları acaba edebi bir şekilde aktaran kimseler var mı? Tanzimat dönemi, Meşrutiyet dönemi, Cumhuriyet dönemi, Cumhuriyet sonrası, 50'ler, 50 kuşağı öykücüleri, 70'ler, 80'ler ve bugün. Böyle bir taradığım zaman, zannediyorum sabahtan beri değişik oturumlara katılanlarınız da vardır, hep söyleniyor: Tanzimat'la beraber, yenileşme ve modernleşme, Batılı gibi bir hayatı tasavvur etme söz konusu. O yeni hayatın içerisinde edebiyatçılar da sıradan insanlar oldukları için, aydın oldukları için, düşündükleri için kadının toplumdaki yeri hakkında konuşuyorlar ve bu eserlerine de yansıyor. Erkeklerinkine de yansıyor, kadınlarinkine de yansıyor. Fakat şunu söyleyeceğim, sabahtan beri konuşulan bir şey, bunlar hep o dönemlerin ideolojilerine uygun kadın modelleri, yani Türkiye'de bitmeyen bir kadın tasarımı var, ona uygun modeller üretiyorlar. Mesela Fatma Aliye Hanım'ı da böyle düşünebiliriz. Burada benden daha uzman insanlar var, ben bir romanındaki tavrını çok beğeniyorum: *Levayih-i Hayat*'ta Sabahat ve Nebahat diye iki kız kardeş var. Bir tanesi, tam dönemin ideolojisine uygun akıllı, edepli, terbiyeli, ciddi, ağırbaşlı ve kitap okumayı da seven bir kız. Öteki de, daha uçarı, kıskanç, kötü bir karakter ama romanın sonunda o mutlu oluyor. O kadar hoşuma gitti ki... Her neyse, şuraya geleceğim; ben sırtımı kime yaslayabilirim? Dönüp baktığım zaman bana yakın, çok saydığım, sevdiğim kadın yazarların bana nefes aldırın kitapları var ama en çok Tezer Özlü ve Sevgi Soysal'a sırtımı yaslayabileceğimi hissettim. Hemen onlarla bir kardeş-

lik kurdum. Aslında Tezer Özlü ve Sevgi Soysal'ın eserlerine göndermelerle dolu bir kitap yazmadım ama ruh olarak onlara eklemlendiğimi hissettim ve ister edebi anlamda ister sosyal ve toplumsal anlamda olsun şu gün yaşadığımız hayattaki kadın sorunlarının daha ilerisine gitme ihtiyacı duydum. Evet, bir taraftan kadınlar saçı görüldüğü için veyahut da genç yaşta başka birisine âşık olduğu için, ailesi de başka birisiyle evlendirmek istediği için öldürülüyor. Evet, coğrafya bu coğrafya, ama bir taraftan da sanat bence uç noktaları da anlatan ve oraları bize gösterdiği için gündelik hayatı daha etkileyebilen bir güç hâline gelir. O yüzden, ben delice bir şey yaptım. Beni çok etkileyen, Tezer Özlü'nün, *Yaşamın Ucuna Yolculuk*'taki karakteridir. Kitabın arka kapağında bu karakter sanki yazarın kendisiymiş gibi yansıtılır. Öyle bir şey yok. Tezer Özlü bu romanı kendi adına yazmamış. Orada anlatıcı bir karakter var, elimizde de bir metin var. Bu karakter de alışıla geldik ideal anne, sadık eş, iyi anne, iyi kız kardeş, edepli kız evlat gibi rollerden tamamen farklı, dehşet bir karakterdir. Çocuğu sakattır, çocuğunu bırakır kendini on dört günlük bir geziye vurur ve sevdiği yazarların peşinden gider. Hakikaten olağanüstü bir anlatıdır. Ben kendimi iyi hissediyorum bu tür bir gelenekten beslendiğim için. Böyle yazarlar daha çok olsa daha iyi olurdu ama mesela Fransız edebiyatında Colette'ten kaç tane var bilmiyorum, bilen birisi bana anlatsın. En azından buna duacıyım, öyle söyleyeyim kendi adıma.

Senem Timuroğlu: Şebnem İşigüzel'e sözü bırakalım.

Şebnem İşigüzel: Merhaba. Yazarlık dendiğinde, hep babamın mütevazı kütüphanesi aklıma geliyor. Yaşar Kemal'i, Aziz Nesin'i ve Nazım Hikmet'i çok seviyordu babam. Hâlâ da çok sever. Benim o kütüphaneye ilişkim başladığında, bir soru sormuştum. Hiç kadın yazar yoktu. Ki babam çok zarif, çok iyi kalpli, çok iyi niyetli bir insandır ve hiçbir şekilde ayrımcılığı da yoktur. Her zaman da evdeki muhabbetin iyi olduğunu hatırlıyorum. Bunu bilerek yapmamıştı. Yani yazar denilen şeyin erkek olduğunu düşünüyordu. Benimle birlikte o kütüphaneye Adalet Ağaoğlu, Gülten Akın, Sevgi Soysal, Tezer Özlü girdi. Bunun devamı geldi ve annemle, babam da bunları okumaya başladılar. Genele baktığımda yine o küçük mütevazı kitaplığı görüyorum, erkek yazarların seçildiği, olduğu ve "yazarsa onlar yazar" denilen. Ama kadın yazarlar da var işte. Ve bir el de onları bir kütüphaneye yerleştiriyor. Yazmışlar, çok değerli şeyler yazmışlar ve önemli olan o. Çünkü mutlaka onları oraya, hak ettikleri yere koyacak bir okur çıkıyor. Bu hep aklımın bir köşesinde kaldı. Arkamdaki o geleneği çok önemsiyorum. Feminizm üzerine çalışmalar yapanları, bu konuda aktivist olarak çalışanları, Osmanlı'dan bugüne çok önemsiyorum ve bunun çok büyük bir mücadele, bir güç olduğunu düşünüyorum. Bir küçük eksiğim vardı o Feminizm okumalarımda. 1800'lerin sonunda azınlık edebiyatında Feminizm üzerine güçlü şeyler söyleyenler -Osmanlı'nın son döneminde- onlar arşivlerde de sanırım yok-

tu ve 2000'lerin sonunda yerine konuldu. Bu beni etkilemişti. Mesela Aras'tan çıktı, 2006'da: *Bir Adalet Feryadı*. Beş Ermeni kadın yazarın, Feminizm üzerine yazdıkları, o dönem yazdıkları eserler var. Yakın zamanda Zabel Yesayan'ın güzel bir kitabını yayımladılar: *Yıkıntılar Arasında*. Bunları aslında ne kadar geç gördük. Ben bile bir yazar olarak geç gördüm. Çünkü arşivlerde yoktu. 80 öncesi ve sonrası araştırma yapanlar, kadın araştırması yapanlar da buna ulaşamadılar. Güçlü bir gelenek var, onları tekrar okuduğumda, gözden geçirdiğimde, rahatlıkla bunu söyleyebilirim. *Bir Adalet Feryadı* da bu geleneğin bir örneği. Bu mücadeleyi en temelde şuna benzetebilirim. Babaannemin tatlı küçük bir hikâyesi vardır. Bütün evlerde yemeklerin iyi tarafı erkeklerle verilir. Butları erkekler yer, etin en güzel kızarmış kısmını erkekler yer ve kadınlar tabaklarındaki kötü yemekleri ayırarak karınlarını doyurmaya çalışırlar. Aslında en temelde sistem bu. Bizim evdeyse bu hikâye tersine işlerdi. Bizde güçlü kadınlar vardı, onlar benim *Venüs*'ümle ortaya çıktılar. Kadınlar bizde sesini yükseltir, istediklerini söylerlerdi. İyi yemekler kadınlara verilirdi. Mesela bir yemek sofrasında dedemin bir sözünü unutmuyorum: "İyileri size veriyoruz çünkü sizin yükünüz ağır".

Anne olacaksınız, çocuk doğuracaksınız, evi idare edeceksiniz ve sonra aslında itileceksiniz, kakılacaksınız. Orada bir şey beliriyor kafanızda. Kadın olarak ne kadar güçlü olursanız olun yine de sizin dışınızda işleyen bir sistem var. Aslında o sizi hırpalıyor, dağıtıyor ve hastalandırıyor. Benim de yazarken uğraşı alanım bu oldu. Küçük mütevazı kütüphaneyi geliştirmek için önce yazmak lazım. Bütün gücümle yazmaya çalıştım. Umursamamaya çalıştım, kendime yazıdan bir dünya yarattım. Umursamamak zorundasınız ayrıca üretmek için, ayakta kalmak, sağlıklı olmak için... Virginia Woolf'un hayatını anlatan bir film var: *Saatler*. Bir romandan uyarlama. Orada çok güzel bir sahne vardı. Virginia Woolf, *Dalloway*'i yazıyor. Çok yoğun, kendini kötü hissediyor. Dışarı çıkıp, yürüyüş yapmak istiyor. Aynı zamanda yayıncısı olan kocası da aşağı katta, harflerle uğraşiyor. Bu arada yayıncı bulmanın ve kitap basmanın zor olduğu bir dönemde kocası onun için büyük bir iş yapıyor gerçekten. Fakat Virginia Woolf "Yürüyüş yapacağım, hava çok güzel" dediğinde, "Keşke benim de yürüyüş yapacak vaktim olsa," diyor. İşte, kocanın iyisi de bu kadar. Kadına, "Senin yaran burada, sen daha zor durumdasın," diye hep bir hatırlatmada bulunuluyor. Bunlar hiç koşulsuz beni de sarıp sarmaladı yazar olarak. Arkamdaki geleneği çok önemsiyorum, o gelenek çok kıymetli, burası çok baskıcı bir ülke, muhafazakar ve kadınlarla ilgili korkunç şeyler oluyor. Ve o korkunçluk içinde kadın üretiyor, yazıyor. Feminizmle ilgili bir şeyler söylüyor. Mücadele ediyor.

Kadın olarak yaşamaya çalışıyor ki bu çok güç ve tıpkı benim ailemdaki kadınlar gibi o güçten de güç alarak mücadele ediyor. Mesela *Veniis*'te bana ilham veren büyük ninemizin hikâyesidir. Zengin olduğu için bir gücü var o kadının. Bu yüzden kocası tarafından hırpalanmıyor ve sevilen bir kadın. 1894 yılında İstanbul'a gelirler. Ama mesela bir evlilik kurmaya, çocuk sahibi olmaya teşne bir kadın da değildir, bu durum onu çok hırpalıyor. 7 erkek 1 kız çocuğu doğurur ve yaşamı çok trajik biçimde, bir akıl hastanesinde noktalanır. Ne kadar güçlü olursanız olun başka bir şey var ve sizi havaya uçuruyor. Kendim yazarken de masamın başında bunu düşünüyorum ve birçok kadın böyle ışıldasın yıldız gibi, bunu hayal ederek yaşamaya ve yazmaya çalışıyorum.

Senem Timuroğlu: Çok teşekkür ediyoruz. Benim birkaç sorum olacak. Şunu merak ediyorum. Çok tartışılan bir soru. "Kadın yazar" demeli miyiz? İyi ve kötü yazar vardır ama yazarın kadını erkeği olmaz gibi bir şey söylemek ne kadar doğru?

Müge İplikçi: Kağıt-kalem işine girdiğimden beri hep bunu tartışıyoruz. Açıkçası, kendine kadın yazar diyen biriyim. Hatta ilk röportajlar sırasında, "Kadın yazar olmaktan gocunmuyorum," şeklinde cümleler de sarf etmişim. Buna her zaman inanan biriyim. Benim hedefim sonraki aşamada bir okyanussal benliğe ulaşmak, yani yaşamımla yazıyı soluklandırabildiğim yerde ölmek. Peki bu noktada, neden kadın yazar olmak benim açımdan kıymetli? Sanırım politik anlamda önemli bir mesele

bu. Çünkü ne yazık ki, hali hazırda anlamı bellek üretir ve sizi şekillendirir. Demin arkadaşlarımın da ifade ettiği gibi, “Sen şurada duracaksın, burada durursan sorun yok,” şeklindeki o algıyı yeniden ve yeniden farklı bir biçimde gösterebilmemiz için bunun altını çizmemiz gerekiyor. Yani tıpkı dışlanmış bir konumdayken, “Evet, ben dışlanmışım” hususunda direktmek, vurgulamak açısından politika bu. Ama yazarlık olgusuna baktığımızda – ki bu yıllar boyunca daha çok geliyor bende- benim hedefim hakikaten yazarlık ve bu kıymetli bir nokta benim için. Bu ülkede sanat ve kadın yazarlık noktasında biraz daha oyalanacağız, oyalanmamız gerekiyor.

Hatice Meryem: Ben ilk kitabı yazdığım da hakikaten bu kadının düşünmedim. Kadın yazarlığı benimsemeli miydim yahut da reddetmeli miydim, bunun üzerine çok düşünmedim. Daha sonra fark ettim bunu. Birileri bana “Sen kadın yazarsın.” dediğinde fark ettim ve “Evet, ben kadın yazarım ne mahsuru var?” diye sordum. Ben cinsiyetime dair bir düşünceyle bakmıyorum. Bu, aslına bakarsanız bir yazar olarak avantajım. Çünkü zaten toplumsal bir konu olduğu kadar bende de bir kromozom gibi mündemiç olan bir şey değil mi bu? Oradan da bakıyorum. Evet, ve de çok memnunum. Yani kadınlara dair düşünmek, kadınları yazmak önümüzde her zaman olan bir konu.

Şebnem İşigüzel: Evet, ben de bu konuya çok takılmadan yazmaya gayret ettim çünkü o kadar derin meseleler oluyor ki. Kızları diri diri gömen bir memlekette ben ekmek bulamazsam

pasta yiyeyim demek gibi bir şey oluyor. Kadın gözüyle bakmaktan anlamaktan da uzak değilim. Mücadelesellik başka bir yerde başlıyor.

Senem Timuroğlu: Peki o zaman dile dönecek olursak bu sorunun devamında, bir kadının diline inanıyor musunuz? Yani bir eril dil var. Bu zamana kadar yaratılmış bir edebiyatta eril dile karşı farklı bir dil kuruyoruz. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Müge İplikçi: Evet, tabii bir erillik var, fakat bunu her zaman tartışmakta fayda görüyorum: Ana dilin ne kadarı biz kadınlara ait? Bir de o içindeki, o söylemdeki politik tavır kadınları ne kadar yaşıyor? Mesela bugün Kürtçe konuşulsun diye altını çizdiğimiz o hususta, tabii ki konuşulmalı, ama kadınların kendi inisiyatiflerini ele alabilecekleri o dil, o evrensel dil nerede durmalıdır sorusu hâlâ dışarıda bekliyor. Bu bütün diller için geçerli.

Senem Timuroğlu: Yani evrensel bir dil var mı yoksa bu evrensel dediğimiz dil esasında erkeğin dili mi?

Müge İplikçi: Evrenselliği ben şöyle algılıyorum Senem, kadının da kendine yönelik üretebileceği bir evrensellik var esasta. Ama bunu şu şekilde düşünebilirsin: Aynı terminolojiyi mi kullanacağız? Evet kullanacağız, o zaman benim burada Türkçe konuşmamam lazım.

Senem Timuroğlu: Dilde değişim ya da dönüşüm için bir diyeceğiniz var mı özellikle?

Müge İplikçi: Ben dil meselesiyle ilgili görüşümü *Kafdağı*'nda

gösterdim. Çok da eleştiri aldım açıkçası. Romanda, teslimat programına tâbi tutulmuş Pakistanlı bir kadının -aynı zamanda başına bir sürü şey geliyordu- dille kurduğu bir ilişki ve aslında ilişkisizlik vardı. Alabildiğine savrulmuş bir dil içinde görüyoruz o karakteri. Bundan dolayı olumsuz tepkiler de aldım. Hatta bir milletvekili beni aradı. İnanılmaz bir şeydi bu, çünkü romanda İslamofobi'yi tartışıyordum ve arayan muhafazakar kesimden bir milletvekiliydi. “Kitabı beğendim ama o kadın niye öyle konuşuyor Allah aşkına?” dedi. Ben de dedim ki “İşkence gören bir kadının, ışığı görmeyen bir kadının, kendi yurdundan koparılmış bir kadının dili yoktur zaten o yüzden öyle konuşuyor”. Fakat telefonu kapatırken bana gene şunu dedi: “Hayır, grameri koruyun.” Evet, grameri kim yapılandırır? Ona bakmak lazım. Dili dil kılan kimdir? Bu konuyu zaten dilbilimciler tartışıyorlar ama biz de bu nasıl yansiyorsa öyle aktarıyoruz. Kadın yazar olduğun zaman da, meseleye bu kadın ne zaman bu dili öğrenecek diye bakılırken yazı yazılıyor.

Şebnem İşigüzel: “Kadın dili” denildiğinde dilden önce sanki bir sessizlik çarpıyor üstüme. Aslında o dili oluşturmadan önce düşünülmesi gereken şu ki; bütün evlerin içinde bir dert var, dilin kadınlarla ilişkisinde fırtına öncesi bir sessizlik var. Kadınların dillendiremediği, dile dökemediği şeyler var. Erkek dili çok egemen gazetede, medyada, sosyal medyada, küfürlerde. Bu korkunç bir şey, bunu temizlemek, ayıplamak büyük bir uğraşı. Bir ırmağın kirlenmesi gibi. Çocuklar bir ana diliyle büyüyor

ve elbette o güzel ırmağı kirleten şeyler oluyor. Sistem, devlet gibi. Yazarken oturup o kadın diliyle, anne diliyle baş başa kalıyorsunuz. Bunun çok kıymetli olduğunu düşünüyorum. Son romanımı yazarken bir sürü kadın sanki sohbet ediyormuş hissinde kapıldım. Orada kadın dili beni çok sarıp sarmaladı. Erkek diliyle günlük hayatta çok karşılaşıyorum, en basit kelimelerde, küfürlerde, en yakınimdaki insanlarla bile böyle bir derdim oluyor. Bu, insanı çok yoran bir şey.

Hatice Meryem: Ben de şöyle düşünüyorum. Hem edebiyatın hem de hayatın başka bir alanının sadece kadınlar üzerinden düşünülmesi de şimdi biraz bana tuhaf geldi. Tabii ki, kadın dili var. Ama şöyle tanımlanabilir mesela, 50’li yıllarda, 50 kuşağının öykülerinde, Leyla Erbil’ininki benim için baştan sona, ilk öyküsünden son romanına kadar tamamen bir dildir. Ve bunun kadın dili olup olmadığı tartışılır. Ben kadın diliyle ilgili şunu söyleyebilirim: Bir benliğe dair cümleler kurup kurmadığına bakmak gerekir ki, Leyla Erbil kurmuştur, Sevgi Soysal kurmuştur, Tezer Özlü kurmuştur. Bu yazarlar gerçekten bir kadın dili inşa etmişlerdir. Sözgelimi 70’li yıllarda o toplumsal hareketlerin tavan yaptığı dönemde Sevgi Soysal’ın *Tante Rosa*’sı 68’de yayımlanır. O dönemde Türkiye’de, memlekete komünizm gelmiş, herkes canhıraş bir şey için mücadele ederken *Tante Rosa* şöyle algılanıyor: Memlekette bu kadar romanlaştırılacak şey varken, Almanya’da Bavyera’da doğup büyüyen, rahibeler okuluna giden, kocasını kolayca başından savıp başka

bir şehre taşınan ve magazin dergisi okuyan bir kadını anlatan roman. Küçümseyen bir bakışla böyle bir kadın olamaz ki, daha güçlü, akıllı bir kadından söz edilmeliydi deniyor. Nitekim, bu güçlü olmak zorunluluğu da bana o kadar ağır geliyor ki... Dağıtmak isterdim, bir Neyzen Tevfik gibi. Esrarkeş olup sağda solda yaşamak isterdim. Bir özgürlüğüm yoksa, dil olarak da bu kadını yazamıyorsam, bir sorun var demektir. Çok şükür, dediğim gibi, hiç değilse bize cesaret veren, kadın dilini gösteren birkaç yazarımız var. Bu birkaç yazar da kadın dilinin birkaç örneği aslında. Kadının benliğinde yapmak istediğine, arzularına dair cümleler kurabiliyor muyuz, ona bakmak lazım. Ben kendi adıma yeni yeni kuruyorum. Yani, bunun ustadı olduğumu söylersem hakikaten ayıp olur. İleri bir laf olur. Ama yine de son kitabımda yaptığımı düşünüyorum. Enteresan reaksiyonlarla da karşılaştım.

Senem Timuroğlu: Onları da alabilir miyiz?

Hatice Meryem: Daha önce *Sinek Kadar kocam Olsun Başım-da Bulunsun*'u yazdım. O kitap çok popüler oldu çünkü toplumsal algıyı kırmaya yönelik değildi ve yeni bir şey de söylemiyordu. Tema olarak söylüyorum, olan bir şeyi anlattım. Dil olarak, anlatım tekniği olarak, edebiyat olarak değerlendirilmesi başka. Yani var olan bir durumu aktarmış oldum. Kadınların kendilerine dayatılan şu hayatta, evliliğin tek kurtuluş gibi algılanması, genç kadınlarda evlilik olmazsa bir yer bulamayacakmış hissi uyandırılması gibi sorunlardan söz ettim. O kadınların da can-

kurtaran gibi kocalarına sarılıp aman bu evlilik yürüsün de nasıl yürürse yürüsün diye düşünmeleri üzerinden giden bir anlatı. Bundan bahsedince tepki yok, itiraz yok, aksine hoş şey yapmışım gibi yani “aferin size” tarzında yorumlar oldu okurdan. Zaten insan en çok böyle yanılıyor. Biraz daha sınırı aşarsanız, biraz daha riskli bölgelere girerseniz, haddinizi bilmezseniz, size orada bir dur diyebiliyor okur. Şimdi o durumu tartıyorum kendi adıma.

Müge İplikçi: Bir şey söyleyeceğim, Meryem’le bir toplantıda tartışıyorduk. Ben de o dönem *Civan*’ı yazıyorum ve hatırlıyor musun bilmiyorum Meryem Hanım, dedim ki “Bir cinsellik var romanda, ne yapayım? Dedin ki “Kız ilk başta yapsın!” (Gülüşmeler) Gerçekten de, ben ikinci ve üçüncü bölümde ateşli bir sevişme sahnesi koymuştum. Sonra da, “İyi yapmışsın” demiştin. Beni orada çok mutlu ettin. Orada bir destek de vardı.

Hatice Meryem: Bir şey söyleyeceğim, Mihri Hatun’la çok geç karşılaştım. Orta sınıf bir aileden geliyorum. Keşke daha başka bir aileden gelseydim, kütüphanelerin olduğu bir evim olsaydı, öğrenmiş olurdu. Vaktinde okumuş olurdu. Benim oğlum şimdi şahane, klasikleri bitirdi. Ben çok geç kaldım. Ne demek 40’ında 45’inde Mihri Hatunları filan tanımak. Ne kadar üzüntü verici. Kendi adıma ben böyle düşünüyorum. Mihri Hatun’un o kadar lirik dizeleri var ki. Şimdi 2013 yılında *Beyefendi* diye bir kitap yazmışım ve orada kadının arzusunu anlatmışım. Mihri Hatun henüz 15. yüzyılda sevgilisine şunu söylüyor, “Ben,” di-

yor, “senin oğlanlarından daha tatlıyım.” Böyle bir özlemi, -bakın sadece seksten, aşktan, arzudan bahsetmiyorum, bu sadece işin bir kısmı- o dönemde söyleme, ifade etme biçimi çok etkiledi beni. Mutfak kadar doğal bir şey bu.

Senem Timuroğlu: O dönemin –Didem daha iyi bilir ama- cinselliğin daha özgür yaşandığı bir dönem olduğunu düşünüyorum yani tarihsel anlamda. Yani işte Evliya Çelebi’nin o dönemde bazı anekdotları var: derelerde kadınlar ve erkeklerin sevişmesi...

Didem Havlioğlu: Emin değilim ama bizim anladığımız dilde bir cinsellik biçimi değil. Daha başka bir algı var. Bizim kadar dar düşünmüyorlar. (Gülüşmeler)

Hatice Meryem: Şöyle demek istemiştım bu arada, yanlış anlaşılma da istemem: Türkiye’de bugün burnu kesilerek öldürülen hamile kadınlar varken kadın arzusu ve cinsellik savunucusu gibi görünmek de istemem ama benliğe dair eğer bir kadın dili inşa olunacaksa ve bizler de eli kalem tutan insanlarsak, hepimiz için diğerleri kadar yer ve hacim kaplaması gereken bir mesele, bunu söylemek istedim.

Senem Timuroğlu: Evet ve şöyle bir şey var. Erkek yazarlar zaten cinselliklerini o kadar rahat yazmışlar ki, Kate Millet’in *Cinsel Politika*’da gösterdiği gibi. Kadın kahramanların cinselliğini siz de erkekler kadar özgür yazabiliyor musunuz, merak etmişim. O zaman temsil meselesine dönmek istiyorum. Ama öncesinde, Şebnem İşıgüzel bu konuda bir şey söyleyecek miydi?

Şebnem İşıgüzel: Biraz önce Hatice Meryem söz etti. Aslın-

da 16. yüzyıl, 17. yüzyıl için düşünürsek, özgürlük kavramının olmadığı dönemler. Bu daha acı bir şey. Ama orada da kadınların yarattığı bir dünya vardır. Şimdi ise daha tekinsiz bir dünya var. Bir kadın, bir kız çocuğu öldürülür, bütün kasaba korkunç şeyler çevirir, kimse yargılanmaz, failer bir de bunların üstüne şeref turu atar. Bir kafesin içindesin, hem özgürlük yok, hem de korunak yok, yani tekinsiz. Kocasını dövdüğünde, çağır iki tokat atayım diyen bir kadını da vardı o zamanlar belki. Bu elbette övülecek bir şey değil. Ama o sessizlik, o kendine ait başka bir dünyadan çıkan böyle yaşanmışlıklar var, bilgiler var. Onları akıtmak var. Ben geldiğim dünyayı biraz da buna benzetiyorum. *Hanene Ay Doğacak* onun gücüyle çıktı. Cinsellikten, tabulardan söz edilmeyen sessiz bir dünya var, biraz da yalan bir dünya. Kadınların güçlü olduğu güzel bir dünya var. Yanılığım, yüzleşmediğim şeyler de vardı. Ama bir yandan da, o masumiyet kitabı çıkarttı. Sonrasında şununla yargılandığım da oldu, yıllar sonra: *Kirpiklerimin Gölgesi*’nde... Bir eleştirmen, yazısında bir erkek yazarı ve beni, kitaplarımızı eleştiriyor. *Kirpiklerimin Gölgesi*’yle ilgili şöyle demiş: “Ben psikanaliz biliyorum, kesinlikle tacize uğramış birisi olmalı Şebnem İşıgüzel, o yüzden bunları anlatıyor.” Öte tarafta da benimle birlikte işlediği erkek yazar tecavüzlerden söz ediyor, üstelik erkek tecavüzleri var, ona “Ben psikanaliz biliyorum, tecavüze uğradığın için bunları yazıyorsun,” demiyor. Ama bana deme cesaretini buluyor. İşte cinsiyetçilik burada tutuluyor. Buna dayanarak bir

basamak sonrası daha oldu. Bir mail geldi. Çok hakaretimiz bir mail ve o yazıya da atıfta bulunarak, oradan güç alarak ithamlarda bulunuyor. Çok temel bir mesele aslında bu.

Senem Timuroğlu: Son sorum temsille alakalı. Notos'un 2011'de 188 yazarın görüşünü alarak gerçekleştirdiği "Çağdaş Türk Edebiyatının En İyileri" anketinde bir tane bile kadın yazar yoktu. Temsil sorununun hâlâ çağdaş Türk edebiyatında bulunan kadın yazarlar için devam ettiğini düşünüyor musunuz?

Hatice Meryem: O soruşturma için benden de görüş istendi. Ben de kadınları yazdım. Hani Abdülhak Şinasi'nin *Çamlıca'daki Eniştemiz* adlı olağanüstü eseri, aklımı fikrimi on yılda on kere okuyarak çalmışken, bütün o köşkteki ahşapları, yastıkları, yorganları, reçelleri biliyorken, beni bu kadar çarpmış bir eserken veyahut da ısrarla bir Feminizm insiyakıyla, kadın yazarları yazayım diye değil, gerçekten Tezer Özlü tek başına bir kıtadır edebiyatımızda. İlk onun adını yazdım, Sevgi Soysal'ı yazdım, tabii ki Abdülhak Şinasi Hisar'ı da yazdım, iyi de yaptım. Onlar öğrenilsin istedim ama herkes öyle düşünmemiş.

Senem Timuroğlu: 188 yazar içinde kaç tanesinin kadın olduğunu bilmiyorum. Onlara bakmamız lazım. Evet, dediğin gibi belki çok daha az kadın yazar var.

Hatice Meryem: Mesela bu kitaptan baktığımda katı bir cinsiyetçilik, katı bir ayrımcılık sezmedim açıkçası. Kadın yazarları düşündüğümüz zaman, başta söylediğim gibi; bunlar hemen kazanılmış haklar değil, çok zor mücadelelere dayanır. Sevgi Soy-

sal'ın Tante Rosa'sı için İletişim'den olan baskının önsözünde var, Murat Belge'nin sunumu, demiş ki Sevgi Soysal: "Ben bu kitabı 'Tante Rosa' değil de 'Ayşe Teyze' diye yazsaydım belki bu kadar eleştiriye maruz kalmazdı." Ben bunun denemesini bile yaptım. 'Ayşe Teyze' diye romanı tekrar yazdım, -kabaca yani daha kısaltarak- onun bütün yabancı görülen unsurlarını yerlileştirmeye çalıştım, bakalım yerlileşiyor mu diye. Asıl karşılaştığım şey Almanya'da yaşıyor olması, pastalara 'oğlan çükü' diyor olması filan değil, refleks olarak benliğine uygun bir hayat sürdürmesi. Eğer onlar bunu yazmamış olsa idi, ben bugün bunu yapamıyor olurum. Böyle bir temsil hakkım da olmazdı. Temsil hakkıma dair temsil edilmediğimi düşündüğüm yere sesimi karıştırabilecek gücüm var şu anda. Evet, bir kadın geleneği var her şeyden önce.

Senem Timuroğlu: Sevgi Soysal'dan bu kadar söz etmişken bir soru sorabilir miyim? Sevgi Soysal'ın kızı aramızda şu an, onun cinsiyetçi eleştiri durumuyla karşılaşma deneyimleriyle ilgili bilginiz varsa söyleyebilir misiniz?

Funda Soysal: Tabii, hem bu konuştuğumuz konuyla ilgili, hem sizin konuştuklarınızdan benim aklıma gelen, söylemek istediğim birkaç şey var. Sevgi Soysal'ın, *Tante Rosa'sı* ile ilgili olarak daha önce yazmıştım. Evet, öyle kötü metinler de var ama zamanında o romana çok sahip çıkan yazarlar da var. "Edebiyatımızda yeni bir kadın, dikkati çeken" şeklinde. Onu da söylemek lazım. O kitap 70'lerde kolay kolay bulunmayan bir kitap.

Hatta ben şunu fark etmiştim ki, *Yenişehirde Bir Öğle Vakti*'nin ilk Ülke Yayınları'ndan yayımlanmadan önce raporları gidiyor, yayımlayalım mı yayımlamayalım mı bu kitabı, diye. Aslında ilk *Yürümek*'te yaşandı bu sorun. Annemi *Yürümek* kadar en başta meşhur eden şey *Yürümek*'le ilgili olan davalar, süreçler. Fakat sonra *Yenişehirde Bir Öğle Vakti*'nin yayımlanması sürecinde yayınevini kendi çalışması kapsamında kadın yazarları destekleme politikasının bir parçası olarak Füzün'ün yanı sıra Sevgi Soysal'ı da bu şekilde destekleyebiliriz deniliyor. Yani,

kadın yazar olması o kitabın basılmasında rol oynuyor. O dönem yine de bir genel dönüşüm, bir akım var gibi. Belli ki daha büyük bir yayınevinden o kitabın çıkmasında da, öyle bir kategoriye sokulması

etkili olmuş. Yeri gelmişken aklıma gelen birkaç şey eklemek istiyorum. *Yenişehirde Bir Öğle Vakti*'nin ilk versiyonlarıyla sonraki versiyonları arasında ciddi farklar var. Döndü diye bir kadın var orada, öğretmen bu kadın. Roman, onun köyde tanık olduğu bir kadının hikayesi. Köydeki kadın aşığıyla bir şeyler yaşadığı için uçurumdan atılıyor, roman böyle bir hikâyeyi anlatıyor. Bu, romanın ilk versiyonunda bir eşekle bir erkeğin ol-

duğu bir hikâyeye. Daha sonra onu değiştirmiş. Ama Sevgi Soysal mı, yayınevini müdahalesi mi değiştirmiş, bilmiyorum. Belki de, zaten *Yürümek*'le o konuda başı dertte, tekrar o sayfayı açmak istememiş. Buradan da anladığım, Sevgi Soysal'da erkekliği problematize eden bir yapı var. Erkeklerle karşı çok dürüst konuşan bir yazar ve az önceki tartışmalarımızda da, erkeklerin kadınları araçsallaştırması ya da hükmetmesi üzerine konuştuk. Hayatı konsantrik, iç içe daireler olarak düşündüğümüzde görüyoruz, bir şekilde kadınları hapseden bir erkek dünyası var. Hatice Meryem'in söyledikleri o yüzden benim hoşuma gidiyor çünkü o dairenin dışında olabilen bir takım kadınların yazının kendisini ne kadar etkilediğinden bahsetti. Acaba bunun bir sonraki aşamasında, kadın yazarlar olarak erkekler üzerine neler yazabilirler? Kadınların kurguladıkları erkek karakterlerden söz ediyorum. Yazarken bir dönüştürme, bir altını oyma ya da erkek yazarların yaptıklarının aynısını yapmak gibi bir tercihiniz oldu mu, onu merak ediyorum.

Senem Timuroğlu: Seyirci sorularına geçmiş olalım böylece.

Hatice Meryem: Dürütlükle şunu söyleyebilirim. Geçen yıl yazdığım *Beyefendi* kitabı, hayali bir beyefendi, erkeklik sembolü olarak bir erkeğe yazılmış gerçekten çok dürüst bir metin. Yapabildiğim en dürüstünü yaptım. Belki yapamadığım kısımlar olmuş olabilir ama en dürüst mektup. Ona seksten bahsettim. Ona her şeyden bahsettim. O yüzden şimdi müreffeh hissediyorum, içim rahat bu anlamda.

Müge İplikçi: Şunu söyleyeyim, *Civan*'da da Deli Dumrul karakterine öykünerek bir komiser yarattım. O romanda olaylar bir kasabada geçer, Kürt ve Türkler arasındaki o gerginliği aktarmaya çalışır. Komiserinse geçmişle, annesiyle ilgili çok ciddi sorunları vardır. Bundan kaynaklı o şizofrenik bakış açısını olayları çözmede nasıl kullanmadığını aktarmaya çalıştım ve aslında şu an Türkiye'nin hâline referans vermek istedim. En anlamlı şanlı erkek karakterim odur, maalesef Deli Dumrul. Bundan sonra daha normal karakterlere geçeceğimi umuyorum.

Şebnem İşıgüzel: Her türden insanı ete kemiğe büründürüp yazarken şu oluyor, bazen ben kendimi öyle yakalıyorum: Kadınlara gerçekten kötülük yapan bir tipi yazıyorsunuz baştan sona ama ona bir yerde çakmak, geçirmek istiyorum. Son yıllarda özellikle bu toplumsal sıkıntılar, kadının içinde bulunduğu durum, bazen anlatılanın bir roman olduğunu unutturuyor, öyle kahramanlığa bürünüyorum, kahramanla itişip kakıştığım daha önce hiç olmazdı.

Hatice Meryem: Şebnem'le ilgili bir şey söylemek istiyorum. Bir edebiyatçının başka bir edebiyatçıyı övmesine çok rastlanmaz ama ben Şebnem'in *Kirpiklerimin Gölgesi* kitabının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Hatta o çok bahsetmez ama 11-12 yaşında bir kız çocuğunun başına gelen dehşet bir hikâyedir *Kirpiklerimin Gölgesi* ve edebiyatımıza girmiş en sert hikâyelerden birisidir.

Şebnem İşıgüzel: Teşekkürler. Aslında onu yazarken o çocuk

olmak hakikaten zordu benim için.

Senem Timuroğlu: Evet, sorulara devam edebiliriz. Var mı sorusu olan?

Dinleyici: Kadının ötekileştirilmesi ile beraber edebiyatta da kadınlar yazar olarak erkeklere göre fazla yer bulamadığı için ya da kadınlar edebiyatta erkekler tarafından işlendiği için Hatice Meryem'in de bahsettiği gibi, yeni yazarların kendilerine eklemenecek kadın yazar bulamamaları gibi bir problem var. Bu durumda yazmaya başlayan kadınlar da bir yerden sonra o kadar erkek gözüyle görmeye başlıyor ki, entelektüel kadınların yazdıklarında bile bir yerden sonra seksizm başlıyor. Ama benim asıl anlatmak istediğim şey, bu problemi görmüş kadın ya da erkek bilinçli okurun da fark ettiği gibi kadın yazarların bu kısır döngü karşısında hırçınlaşmaları ya da sinirlenmeleri, erkeklere karşı sert tavır koymaları, kadın yazarları gerçekten biraz hırçın bir yere itiyor. Bu durum, kadın yazarlara karşı büyük bir önyargıyı doğrular gibi ama aslında bu önyargı onların üzerine itilmiş, yapıştırılmış ve aynı zamanda bu önyargıya uygun yaratılmış oluyor kadın kahramanlar. Bu hırçın kadın dilinden kurtulmak, Sevgi Soysal gibi bir kadın dilini oluşturmak mı gerçekten, sizin bahsettiğiniz gibi? Yoksa bu çarkın içinden çıkmak mı? Bu çarkın içinden çıkarsanız bu sefer deli kadın oluyorsunuz.

Şebnem İşıgüzel: Deli kadınlar varsa deli adamlar da var. Kadınları delirten de erkeklerdir ayrıca. (Gülüşmeler) Virginia Wo-

olf varsa onun muadili erkek yazarlar da var. Sonuçta yazıyoruz. Yazmak başlı başına bir dünya ve dünyayı aslında kadın erkek birlikte paylaşıyoruz. Çok da cinsiyet yükleyemeyiz o dünyaya. Ama yazı masanın başından kalktığına ya da yazı masasının başındayken de bir erkek gibi bir kadına çemkiremezsin. Dikkate almak zorundasın, bir terzi gibi herkesin elinin farklı olması gibi bir şey bu. Zanaat gibi bir şey. Ama bunu erkekler de yazıyorlar, kalbi olan, vicdanı olan adamlar da doğru düzgün yazıyorlar. Çok ortadan bölünmüş bir elma değil.

Dinleyici: Tabii, ama zaten bu kadın diliyle yazmak, kadının üzerine itilen şeyi kabullenmek değil mi sizce?

Şebnem İşıgüzel: Kadın yazarların üzerine itilmiş olan ve yazarken değil aslında toplumda yaşarken çıkan bir sürü sıkıntı var. Ben onu görüyorum elzem olarak. Yoksa, kadın yazar olarak sivriliyor ve aslında yan yana duruyorsunuz. Gücünüzü de yazıdan alıyorsunuz. Dil olarak orada bir ayrılık düşünemiyorum.

Hatice Meryem: Bir şey söylemek istiyorum. Aslında doğru bir tespit yaptı arkadaşımız, kadınların hırçınlaşması veya delilik kafesine girmesinin eleştirisi değil mi? Bir laf vardır, durumun el vermiyorsa uzaktan seveceksin. Mesela Tezer Özlü'nün imgesi, imajı bizim kafamızda delilikle ilgili olmamalıdır esasında. Fakat, bir sürü insan onun meme kanserinden öldüğünü öğrenince şoke oluyor. Çünkü efsanesinin daha şaşalı olması için intihar etmesi gerekiyor. Böyle o kadar çok kadın yazar var ki...

İnsafı bakmak gerekiyor. 1980'de yayımlandı *Yaşamın Ucuna Yolculuk*. Bakın bir şey itiraf edeceğim. Kadir Has Üniversitesi'nde "Tezer Özlü Sempozyumu" düzenlenmişti. Konuşmacı olarak beni davet ettiler, dedim ki "Ben Tezer Özlü'yü çok severim ama benim kalemim değil, benim sırtımı yaslayacağım yazar değil." Ne kadar hadsiz, terbiyesiz bir söz söylemişim. Çünkü o zamanlar başka türlü kalmış aklımda, 20'li yaşlarda okumuştum. Delilik ve marjinallik kulvarlarında yol alan, eklektik yazan biri gibi kalmış aklımda. YKY'den çıkıyor bugün hâlâ kitapları, arkasında da şöyle yazıyor: Türk edebiyatının lirik prensesi, kırılğan prensesi... O sempozyuma katılmamı rica ettiler. Sonra ben tekrar okudum ve çok utandım kendimden. Çünkü o kadar cesur bir şey yapmış ki, kadını mecburen prenseslik kılıfına sokmak zorunda kalmışlar. Ben tamamen böyle hissettim. Hem yazarın kendisine hem metnine büyük haksızlık bu. Hırçın olmayı hiç kimse istemez, ben bile. Herkes hoşgörülü olmak ister ve bu sadece konfor içindekilerin refleksidir. Evet, ben de yazarken -aslında Şebnem doğru söylüyor- bütün bu düşüncelerle oturup yazmıyorum. Hikâye anlatmak istiyorum, roman yazmak istiyorum. Ama bu sorunlar hep dilimizi de söylemimizi de ister istemez daha uç noktalara sürüklemek zorunda kalıyor.

Şebnem İşıgüzel: Bazen hırçınlık aslında sağlıklı bir refleks oluyor. Aslında Sevgi Soysal, Tezer Özlü güçlü bir kişilik, güçlü bir dünya ki bizi edebiyata çıkarıyorlar yine. Evet, kırılğan

prenseler ama bir yandan da, ne güçlü biri kardeşim ve içinde ne fırtınalar kopuyor, bana böyle bunları anlatabiliyor. Virginia Woolf *Orlando*'yu yazmış, tabii ki kuşlar onunla konuşur. Bir aptal yazarla konuşacak halleri yok. Yani aşmışsın, uçmuşsun, bambaşka bir yerdesin. Asıl biz zavallı bir yerdeyiz, sürünüyoruz. Hani delilik bir merteye aslında, uçarılık bir merteye. Çünkü altta kalanlar hem seni zorluyorlar, aşağıya çekmeye çalışıyorlar, hem de aslında yoklar.

Seval Şahin: Benim aslında merak ettiğim şey şu: Fatma Aliye ile Ahmet Mithat Efendi bir kadın ve bir erkek yazar olarak 19. yüzyılda birlikte bir kitap yazıyorlar ve biri kitabın bir kısmını diğeri öteki kısmını yazıyor. *Hayal ve Hakikat*. Bu aslında bir kadınla bir erkeğin metinsel bir konuşması aynı zamanda. Siz bugün böyle bir konuşma yapmak ister misiniz metinsel anlamda, başka bir erkek yazarla? Bu size çekici gelir mi, neden?

Senem Timuroğlu: Zaten Türkiye'de tek o. Dünya edebiyatında da çok az var. Tabii, bir sorumluk gerektirir Fatma Aliye'nin yazması.

Seval Şahin: Kadın yazarlar olarak geleneği bu kadar arkanıza alarak tam da bir eleştiriyi, başka bir şekilde konuşmayı ya da başka bir şekilde iletişimi mümkün kılmayı tercih eder misiniz? Yani, tam olarak bir sorunu ortadan kaldırır mı Ahmet Mithat ve Fatma Aliye'nin o günkü durumu, böyle bir şey yapmak ister misiniz?

Hatice Meryem: Talep varsa düşünürüz. (Gülüşmeler)

Seval Şahin: Böyle bir dönemde Fatma Aliye ile Ahmet Mithat Efendi'nin o sorunlu metnini sorunsuz bir hale getirmeyi deneye-

bilirsiniz, temize çekebilirsiniz. Hangi yazar bunu yazabilir sizce? Bunu yaparsanız, aklınızda bir yazar var mı?

Senem Timuroğlu: Şöyle söyleyebilir miyim, çağdaş Türk edebiyatında cinsiyetçi olmayan, vicdanlı erkek yazarlardan birkaç tanesini söyleyebilir misiniz?

Müge İplikçi: Böyle bir soruyu bir erkek yazara sorar mıydın? (Gülüşmeler)

Senem Timuroğlu: *Hayal*'deki kahraman aşkıdan dolayı histerik kadın olma durumunda ilerliyor. Diğeri de çok okuduğun için aşık oluyorsun, histerik oluyorsun diyor. Böyle düzeltiyor onu. Türk edebiyatında böyle bir kadın ve histeriyle ilgili önemli malzemesi olan bir kitap *Hayal ve Hakikat*. Burada çok farklı bir şey var. Ama hiç bir yazar gelmedi aklınıza, onu da söyleyeyim.

Hatice Meryem: Orada galiba şöyle bir şey var. Siz daha iyi bilirsiniz, yaş farkı neydi Fatma Aliye Hanım ile Ahmet Mithat Efendi'nin?

Senem Timuroğlu: Çok fazla, hocası.

Hatice Meryem: Sanırım, yaş farkından da kaynaklı, orada karşılıklı bir hizalanma var. Akranım olan bir erkek yazarla konuşmam başka, benim taptığım, sevdiğim, önemsedğim, büyüğüm olan ağabey gibi, baba gibi olan bir yazarla konuşmam başka olur. Ama gerçekten, tamamı hakikat olan ve hayalin de ikisi için eşit derecede mümkün olduğu bir sohbet şahane olurdu.

Senem Timuroğlu: Çok teşekkür ediyoruz sabahtan beri bizimle birlikte olduğunuz için. Konuklarımıza da çok teşekkür ediyoruz.